

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gid., za pol leta 1 gid. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravnistvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice, št. 5. — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Interpelacija gledé slovenskih paralelk na naših državnih gimnazijah.

V seji dne 28. oktobra t. l. državnega zbora je naš poslanec Mih. Vošnjak v svojem in v imenu vseh slovenskih poslancev stavil sledečo interpelacijo do naučnega ministra Gauča:

„V visoke poslaniške zbornice 153. seji 13. dne maja t. l. vzprejela se je resolucija, vladi naročajoča, naj izvrši večkratne resolucije ter naj na gimnazijah v Gorici, Trstu, Mariboru in Celju napravi slovenske, v Pazinu pa hrvatske paralelke počenši s šolskim letom 1887/88, ob enem pa naj opusti v Celju in Gorici za slovenske učence obstoječe pripravne šole.

Prej nego pred mesecem dni začelo je že šolsko leto 1887/88, toda podpisanim ni znano, je-li in koliko je storila učna uprava za izvršitev dotičnega naročila zastopnikov narodov.

Podpisani opozarjajo, da se visoka zbornica poslancev v zasedanji preteklem ni prvič bavila s to za dveh narodov duševni razvoj velevažno zadevo, temveč da se je od 1881 l. ta stvar zahtevala leto za letom v točnih resolucijah. So se li te resolucije kar v nemar puščale, moramo podpisani javiti, da se naučne uprave dosledno preziranje takih v zakonih osnovanih naročil, nikakor ne strinja z oziri, ki jih v konstitucionelnih državah izvrševalna oblast mora imeti nasproti oblasti postavodajalni.

Isto tako se to ravnanje ne strinja z Njega uzvišenosti točno izjavo v tej zadevi v budgetnem odseku. L. 1886 namreč, ko se je pri razpravi državnega proračuna sprožilo vprašanje o paralelkah slovenskih, priznal je g. minister da so paralelke načeloma opravičene, ob enem pa poudarjal, da treba počakati, kakšen bode uspeh poučevanja v nemščini pri mladini, ki se izobražuje na vsposrednicah kranjskih, ter da

bode od tega zavisna novih slovenskih paralelk ustanovitev.

Pri pretresanju državnega proračuna za l. 1887 prišla je ta zadeva zopet v razgovor, in gospod minister je pri tej priliki na podlagi uradnega poročila pripoznal, da so uspehi v nemškem jeziku zlasti na Ljubljanski gimnaziji ugledni. Po tej veljavni izjavi je torej odpravljen zadnji zadržek, ki bi bil morda naučno upravo silil upirati se dotičnim zahtevam iz pedagoških vzrokov.

Ako se pa ustanovitev imenovanja paralelk z izgojevalnega stališča ne da spodbijati, tudi denarni pomisleki ne morejo je zavirati, ker so po uradnih izkazih zadnjih treh let, objavljenih v dotičnih šolskih programih že sedaj ali v vseh ali pa vsaj v nekaterih spodnjih razredih paralelke na gimnazijah v Celju, Mariboru, Trstu in Gorici, in je tam toliko slovenskih učencev, da se kaj lahko družijo v posebne razrede, ne da bi se državnemu zakladu vsled tega nakladalo količkaj zdatnejše breme. Rečemo, da bi bilo to gospodarstvu celó na korist, ker bi po taki jezikovni organizaciji odpadli pripravní kurzi, ki so sedaj v Celju in Gorici in dajejo slovenskemu prebivalstvu povod vednim pritožbam, državi pa nakladajo v v gospodarskem oziru neopravičljive stroške.

Z osnovo paralelnih razredov na gimnaziji v Pazinu, eventualno v Pulji, bi se sicer stroški nekoliko povišali, toda to povišanje bi bilo primeroma le majhno in se da opravičiti s tem, da je le na ta način mogoče 140.000 hrvatskim prebivalcem mejne grofije Istreske preskrbeti priliko, da v svoje duševno izobraženje rabijo državne srednje šole.

In ko bi hotel kdo v začetku omenjeno resolucijo slednjič pobijati z znano, v novejšem času tolikanj priljubljeno krilato besedo o prevelikem številu gimnazijalcev in kazati na nevarnosti, ki jih to preveliko število napravljaja družinskemu in državnemu razvoju, je očitno, kakor beli dan, da ta razlog gledé duševnega

prizadevanja slovenskega in hrvatskega prebivalstva v Istri in njih terjatev po primerni osnovi njihovih srednjih šol ni opravičen. Ne le, da pri sedANJI uravnavi njihovih srednjih šol nimajo nobene preoblasti izobražencev, ki se izučujejo po gimnazijah, marveč je videti ravno nasprotna prikazen pri vseh strokah državne uprave, pri cerkvenih in drugih službah javnega življenja, kjer se kaže jako občutljivo pomanjkanje pripravnega, deželnih jezikov zmožnega osebja. Ne da bi se spuščali v nadrobno, za vsakatega, ki le količkaj pozna dotične razmere, nepotrebno dokazovanje, podpisani Njegovo ekselenco vprašajo:

1. Je li naučna uprava doslej že kaj storila, da bi izvršila v začetku omenjeno resolucijo in zakaj se niso v njej zahtevane slovenske, oziroma hrvatske paralelke odprle s pričetkom šolskega leta 1887/88?

2. Hoče li naučna uprava potrebno ukreniti, da se bode brez odloga zaukazala ustanovitev teh paralel in da se bodo najpozneje odprle s pričetkom šolskega leta 1888/89.

Ker se je pretrgalo zasedanje državnega zbora, dne 28. p. m. do konca januarja, utegne minister odgovoriti na to interpelacijo še le meseca februarja. Radoveden pa je svet že danes, kako jo bo sukal minister Gauč, kajti to je vendar le čudno, da se minister ne ozira na sklepe državnega zbora!

Pravične pritožbe.

(Dalje.)

Ni težko dokazati, da je ta ukaz protipostaven. On nasprotuje sedaj veljavnim šolskim zakonom, zlasti pa državnim osnovnim zakonom. S tem, da proglašja vse slovenske ljudske šole za učilnice jezikovne nemške, jemlje nam tudi slovensko ljudsko šolo jednorazrednico. Zaukazuje nadalje, da se mora z nemščino prerano začeti, že v 8. oziroma 7. letu starosti, in sicer v drugem, oziroma v prvem šolskem letu četverorazrednic. Zatem odmerja za nemščino preveliko ur na teden. Vsled tega učilnega smotra, kakor je v § 1. šolskega zakona nastavljen, slovenska šolska mladež na Štajarskem nikakor ne more dosežati. (Poslanec dr. Grégr: germanizacija!) Ta smoter more na Štajarskem dosežati samo nemška šolska mladež, katerej se ni treba učiti drugega deželskega jezika. (Jako resnično! na desni.)

Za ljudske šole na Štajarskem veljajo naučni načrti vsled ukaza deželnega šolskega sveta z dne 8. oktobra 1874. Po njih se imajo učitelji ravnati. Sedaj se vpraša, odkod ali kje morejo učitelji toliko ur vzeti, kolikor bo sedaj treba za nemščino, katerim predmetom bodo število ur krčili? Dozdeva se mi, da bodo segali po urah, odmerjenih za učni materinski

jezik. (Tako je! na desni.) To pa pomenja toliko, kakor krčiti pravice in zatirati slovensko materinščino, čemur nasprotuje § 51. naučnega in šolskega reda z dne 20. avgusta 1870 in državní osnovni zakon z dne 21. decembra 1867 (poslanec dr. Grégr: in človeštvo), kjer se razločno navaja, da ima vsak narod, torej tudi slovenski na Štajarskem, nedotakljivo pravico, varovati in gojiti svojo narodnost in jezik. (Tako je! Čujte! na desni.)

Prav pošastno pa je, da ta ukaz slovenskim ljudskim šolam na Štajarskem usiljuje nemščino kot obligaten predmet (čujte, čujte! na desni) in še -aposled nemščino upeljuje kot poučni jezik. (Poslanec Vašaty: Največje nasilstvo!) To pa vendar nasprotuje členu XIX. osnovnih državljskih zakonov, kjer se izrecno veli v tretjem odstavku: „V deželah, kjer prebiva več narodov, morajo javne učilnice biti tako urejene, da zadobi sleherni narod potrebnih sredstev za izomiko v svojem jeziku, ne da bi koga silili učiti se drugega deželskega jezika.“ Toda baš to, kar ta zakon zaukazuje, sedaj na Štajarskem ni mogoče vsled ukaza deželnega šolskega sveta. Kajti po § 20 šolskega zakona so stariši primorani svoje otroke v šolo pošiljati in vsled tega so slovenski otroci prisiljeni učiti se drugega, to je nemškega jezika.

Morebiti sklicuje se deželni šolski svet na § 6. šolskega zakona, ki veli, da ima poučni jezik in poučevanje v drugem deželskem jeziku določevati deželni šolski svet zaslišavši tiste, ki šolo vzdržujejo. Sleduje storil je res štajarski deželni šolski svet vprašavši jih, kako hočejo z nemščino imeti v svojih ljudskih šolah.

Nemško-liberalni okrajni in krajni šolski sveti izjavili so se res v zmislu ukaza, ki ga je izdal deželni šolski svet. Toda baš ti krajni in okrajni šolski sveti z deželnim šolskim svetom vred niso se držali zakona. Kajti zakon ima še pristavek, kateri veli, da smejo poučni jezik in učenje drugega šolskega jezika določevati le, držeč se mej, po zakonu odkazanih. No, in baš teh mej se niso držali ne okrajni in krajni šolski sveti nemško-liberalni, pa tudi deželni šolski svet ne. (Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Nekaj o sadjereji.

Naj mi bo dopuščeno, na vprašanje iz Rogatec, šte. 41 „Slov. Gosp.“ v kratkem odgovoriti.

Prav iz srca me veseli krepki razvoj sadjereje v naši dragi domovini, gotovo se sme lepa prihodnost pričakovati. Treba pa bode, da se pazljivo ravna, in skušnje zarađ manjše ali večje vrednosti plemen še dolgo niso dognane.